

2:6 e.a. pl.)  
1:4:2; Titus  
(1 Tim. 1:4;  
even" van ge-  
ouden, en te  
f zich van de  
nat terugtrek-  
kerken moel-  
t: 17; 16:10;  
1 Tim. 1:3);  
hoofde Chris-  
meerdering"  
ragen (Matth.  
ouw der kerk  
4  
aring" omvat,  
en zoolang er  
orden (Ephese  
erken gesticht  
ng het Evan-  
redikt (Matth.  
1:28:20).  
J. FRANCKE.

OOT, No. 26

"?

tellen, dat het  
er? Tenminste  
id in slaap valt  
e 't verhaaltje.  
leuks gelezen.

ar 1947, in de  
che handschri-  
f op briljante  
jken tijd of uit  
men".  
ruk, misschien  
it er glatte in  
ristus' vertoef

tot vrijmaking  
reformatie dus,  
m plegen som-  
oproep het be-  
delden als: het  
aar loopen. Er  
maar wijsheid

commentaar op  
de figuur van  
ke rol. Tegen-  
Die heet: de  
rechtigheid".  
aël. Want de  
neer. Maar nu  
ter" overgeven  
rom? Om zijn  
eld. Die komt  
Hieronymus is  
le van de Maso-  
g. Het schijnt  
dezen pas op-  
lok zij worden  
straf bedreigd,  
teeling tusschen  
raar".  
n, al een „ge-

zonden en om  
olk over? Aan  
s profetie als  
tijd schijnt" —  
tilicium Kittim  
ng te zijn ge-  
verraars"; zoo-  
s geworden het  
den naam van  
n Septuaginta-  
„schepen der  
ders: Grieken)  
Italië, op Ez.

d.w.z. in be-  
toestanden in  
17), men heeft  
ar Habakkuk's  
ofetie.  
len bondsregel:  
die uitspraak,  
n bij hem niet  
estial priesters;  
voor die bood-

eert u toch, en  
krijgen we den  
shenk des Hee-  
priesters". Ze

den Menschen-  
Maar Israëls  
oël stelt tegen-  
an den Leeraar  
maar de kleer-  
ers straks van  
oof: ze hebben

nog pas Kafafas zijn kleeren zien scheuren, maar weig-  
ren het hart te scheuren; ze zijn dood. Ze geven den  
Heiland, die den rechtvaardige door het geloof doet leven,  
over aan „Edom", aan „de Kittiers" („Chaldeëen"), d.w.z.  
aan Rome. Pontius Pilatus is zoo'n „Kittier"; de bijbel  
schrijft geen aardrijkskundesje, als hij van „Edomie-  
ten", „Kittiers", „Hethieten", „Amorieten" rept. Hij be-  
doelt met die namen een geestelijke typeering te geven.  
Daarom heeten soms Romeinen „Kittiers". En daarom  
heeten priesters, die met de „Kittiers" in bond den Lee-  
raar der gerechtigheid gaan slaan, „slechte priesters".  
Want ze hooren niet het Woord van den Leeraar der Ge-  
rechtigheid; ze zijn „slechte priesters". Een deksel ligt  
op hun aangezicht; niet maar in het lezen van het Oude  
Testament, doch ook zelfs in de litteratuur van de pseu-  
dopigraphen. De slechte priester loopt naar de „Romeinen"  
over: het evangelie van rechtvaardigheid door het geloof  
is den Jood, dien slechte-priester-zoon, de „ergeris"  
(1 Cor. 2).

Dit is voor Israëls priesterschap de ondergang ge-  
weest: twisten tegen hun eigen Leeraar der gerechtig-  
heid ten overstaan zelfs van de „Kittiers" uit Rome. Zij  
allen zijn verraders; en Judas is hun aller slechte broeder.

Heb jij het al begrepen, waarom ik dit een „leuk",  
d.w.z. leerzaam, illustratief, trekje vond in dien pas op-  
gegraven commentaar op Habakkuk? Het is me hierom  
te doen: als tusschen „priester" en „leeraar" de hand  
verbroken wordt, dan worden de „priesters" slecht. Dan  
gaan ze naar de schapen slaan. Dan krijg je priesters als  
machthebbers. Maar omdat ze den „Leeraar" laten voor  
wat hij is, worden ze blinde leidlieden. Dat is wat anders  
dan blinde paarden. Ze leiden nog terdege; ze blijven soms  
razend knappe kerels, fijne diplomaten, je kunt de porse-  
leinkast best aan hun zorgen toebetrouwen. Ze zien veel.  
Alleen maar: werkelijk zien, dat willen ze niet. Blinde  
leidlieden, geen blinde paarden. Geen pees is hun door-  
gesneden; ze kunnen meê in elke race. Maar ze hebben  
den sleutel, dat is: de kennis, weggenomen. Nu kunnen  
ze niet meer ingaan. En anderen verhinderen ze in te  
gaan. Anderen verhinderen, dat is wel heelmaal: slechte  
priester zijn.

In de messiaansche eeuw is wel eens de meening ver-  
breid onder de Joden, dat de opkomst van Rome's we-  
reldmacht (de Kittiers!) in den grond der zaak een ge-  
volg was van Israëls zonde.

Wie denkt hier niet aan de „Klaagliederen van Jere-  
mia"? Daar wordt, b.v. hoofdstuk 4:13—16 en 20, de  
sonde der priesters (en profeten) gezien als een der  
voornaamste redenen van de over Israël gekomen ellende.

En, even sterk als daar worden juist ook die priesters  
gehekeld in de z.g. „Psalmen van Salomo", een geschrift,  
welbekend in de dagen van Christus' verblijf op aarde.  
Die „Psalmen" die klagen eveneens over de zonden juist  
van de priesters. Maar dan wordt juist tegenover de  
duistere figuur van den ontrouwen volksleider naar de  
lichtende gestalte van den „Kurius Christos", d.w.z. den  
„Heere Christus" (of den „Christos Kuriou", den „Chris-  
tus des Heeren") heengewezen met den vinger van de  
hoop; deze heet althans de Koning. De Messias heet  
„Christus de Heere" (Christos Kurius); dat heeft onze  
Heiland van zichzelf gezegd. De Messias kan vragen:  
„wie van u kan van Mij een zonde bewijzen?"; ook dat  
heeft de Nazarener voor zichzelf gevraagd. Messias zou  
zijn: machtig in woord en werk; is ook dat niet van onzen  
Heiland verzekerd? (Joh. 8:46, vgl. Hand. 2:22).

Ja, de „slechte priesters", die hun eigen Leeraar der  
gerechtigheid aan de „Kittiers" kwamen uitleveren, zij  
kenden de klaagliederen wel; ze kenden ook die dusge-  
naamde Psalmen van Salomo wel. Die bundel psalmen,  
die niet in een zeker boerenbedrog, maar ter eere van  
Salomo door een meer gebruikelijke litteraire figuur  
op Salomo's naam gezet was, kwam nog wel uit de  
kringen van farizeeuwse leeraars. Maar ze hadden den  
sleutel, de kennis aangaande „den" Leeraar der gerech-  
tigheid, weggenomen. Ze wisten dat de Messias, gelijk dit  
laatste boek Hem teekende, den vijand zou verslaan niet  
door uiterlijke wapenen, doch door het woord van zijn  
mond, en dat Hij Jeruzalem zou zuiveren — was niet met  
een tempelreiniging de handel van onzen Heiland afge-  
sloten?

Zeker, zij wisten het, en zij kenden die nieuwere psal-  
men gelijk de oudere. Maar zij hadden ze zóó gelezen: al  
die glorieuze dingen zouden komen nadat de vijand (het  
Beest) was overweldigd. En dus: nadat de „sleutels" van  
Rome's poorten waren overgegaan in zijn handen. Eerst  
moest „die groote stad" weg; dan pas zouden de volkeren  
komen zien de glorie van den Messias. Dat zal dan zijn de  
verheerlijking van zijn Naam. De sleutel, dat is bij  
Christus: de kennis. De sleutel, dat is bij de Joden: de  
macht. En zóó, met macht-zonder „kennis" (iets anders  
dan: intellect) krijgt men: slechte priesters.

Toen Christus zelf verklaard had, dat de verheerlijking  
van Gods Naam (gelijk van den zijnen), ook tegenover  
belangstellende heidenen (Joh. 12) alleen geschieden kon  
in en door zijn priesterlijken dood (het stervende tarwe-  
graan, dat, ontbonden, vruchten geeft), den dood van  
brood, dat zelf gekauwd wordt, opdat de eter leve (Joh.  
6), toen hadden zij daartegenover „neen" gezegd. Wie  
Rome niet verslaan kan, die moge door Rome vergaan.  
Pilatus, „Kittier", kruis Hem! Wie Rome's zwaard niet  
neemt, moge door Rome's zwaard vergaan. Neem weg,  
zók een „Messias", neem weg. Het is dus zinvol, dat de  
„slechte" priester, Kafafas, den eenigen Hoogepriester  
— tevens Leeraar der gerechtigheid — uitlevert aan Ro-  
me, met verzoek, dat de overheid met den zwaarde uit-  
roeie deze ketterij: een messias in athenie, een verheer-  
lijkte in inanitie.

Zóó volstrekt zijn deze „slechte priesters" vervreemd  
van de „leer" omtrent den priesterlijken messias-dood,  
dat ze bij voorbaat uit het feit van de fysieke banden  
van den Messias concluderen tot de onmogelijkheid van  
zijn Messiaschap. Ze staan er zóó onder: kan hij het  
beest van Rome niet den bek openheuren, als een an-  
dere Simson, dan mogen zij hem wel voor den bek van  
het Beest werpen: geen enkele bevoegdheid zal dit tim-  
mermanskind snel wegrukken tot God-enzijn-troon (vgl.  
Openb. 12). Een Simson, die geen leeuwenbekken scheurt,  
dien levere men vrij aan de Filistijnen uit — gauw naar  
den procurator — 't kan nog vóór den sabbath!

Dat is de status van het priesterschap van Israël in

de volheid-van-den-tijd: de Messias moet het Beest van  
Rome verslaan, en anders zal zijn volk nog wel met de  
„Kittiers" uit Habakkuk pacteeren. 't Verslaan van Rome  
is een machtakwestie geworden; een succesnummer van  
den grooten Wonderdoener-van-de-toekomst. Maar het  
„haten" van Rome, als Kittiers-corpus, en het „geestelijk  
onderscheiden" van het Beest, dat is bij de slechte pries-  
ters uit de volheid des tijds niet meer aan de orde. 1 Cor.  
2:14 en 15 kan door hen niet geschreven worden.

Want in den grond der zaak is hier een niet meer  
kennen willen van het profetisch Woord, de slechte pries-  
ter gaf den Leeraar der gerechtigheid zijn conge. Israëls  
priesters kunnen niet met den Priester-Koning klaar kom-  
men, en leveren den waren koning aan Rome, dat ze zelf  
haten, uit, omdat ze den Leeraar der gerechtigheid niet  
meer kennen.

De Priester-Koning wordt alleen bij het licht van den  
Leeraar, die Hij zelf is, onderkend: wie met den Leeraar-  
der-gerechtigheid niet klaar wil komen, die kan noch zijn  
waren priester, noch zijn waren koning kennen. Wie den  
Leeraar-der-gerechtigheid niet hoort, die kan niets meer  
geestelijk onderscheiden. Geen „Kittier", geen Israëliet.  
Geen David en geen Salomo. Geen Messias en geen Caesar.  
Hij heeft den sleutel, dat is de kennis, weggenomen. Hij  
kan een eereprijs krijgen in de races: beste paarden, hee-  
lemaal niet blind. Maar hij is een slechte rijder op het  
paard, dat draven kan: een slechte leerling van den Lee-  
raar der gerechtigheid.

Vind je ook niet, dat er toch wel mooie dingen staan in  
dat „sectarisch document"? Als de daar getrokken lijn  
gevolgd was, dan was Israël nooit de „secte" geworden,  
die het op Goeden Vrijdag is geworden. Ze waren dan  
op Pinksterdag gebleven in de kerk.

Laat je nooit wijs maken, dat een priester alles is, een  
leeraar niks. Want „kennis" is in den bijbel: levensgave.  
Wil jij een goede priester worden? Draag dan de goede  
leer verder. Wie den sleutel wegneemt, die verpest het  
heele huis. De sleutel is: de kennis, die zelf leve is.  
Wees gewaarschuwd, amice, door je vriend en broeder

ADOLPHUS VENATOR.

## GRONINGER Brieven

Amice frater,

Voor den wezenlijken Europeaan, den Europeeschen  
geest, geldt wat de Fransche staatsman, Tardieu, de  
rechterhand van Clemenceau, vlak na den eersten  
wereldoorlog schreef in zijn boek: „Amerika en wij":  
wij hier in Europa leven uit de antieke Grieksche we-  
reld. Gij in Amerika weet nog dat gij uw levensbron  
vond in den Bijbel. Wij moesten toen zeggen: was het  
laatste maar zóó.

Deze Europeaan beleed feitelijk: de zaligheid is uit  
den Griek, zooals hij zich dien dan verbeeldde.

Natuurlijk was het hem niet meer mogelijk volko-  
men heidensch te worden. Dat kan voor geen volk,  
geen werelddeel, waar eens het Woord Gods werd  
gepredikt en de Kerk des Heeren dat Woord mocht  
verkondigen.

Ik hoorde onlangs vertellen van een dokter, die tot  
een vrome patiënte zei: ik ben een heiden. Zij an-  
woordde: dat kunt U niet zijn, dokter; U is een god-  
delooze.

Wat dit zeggen wil werd duidelijk gedemonstreerd  
toen enkele leden, die er prijs op stelden christenen te  
heeten, in de eerste vergadering van den Raad van  
Straatsburg voorstelden om den arbeid in te zetten  
met een oogenblik van stilte, om hen tot stil gebed  
in staat te stellen. Het werd door den voorzitter, den  
atheïst Herriot, met ijzige kalmte voorbijgaan; hij  
hoorde het niet en de vergadering volgde hem daarin.  
Dat is het nihilisme, dat Nietzsche voorspelde, toen  
hij in zijn „Zarathustra" schreef, dat God dood is, en  
waarop de wijsgeer Jaspers doelde, toen hij zei: toen  
Nietzsche dit had gezegd, was het zóó.

Maar dan volgt ook allengs de werkelijkheid van  
dien Griek.

Nietzsche sprak de waarheid, toen hij het waan-  
denkbeeld van den beschaafden, nobelen, humanen  
Griek weersprak.

Geloof men werkelijk, zoo zegt hij in zijn „Wille  
zur Macht" (429) dat deze kleine Grieksche vrijste-  
den, die zich van woede en ijverzucht gaarne opgevre-  
ten hadden, door humane, rechtschapen beginselen ge-  
leid werden?

Wie nu het onlangs verschenen werk van Kathleen  
Freeman: „Greek City States" las, weet hoe waar  
dit is.

Het beeld dat men zich vormde van de heidensche  
Grieksche samenleving was algeheel vals. Zoowel  
wat het staats- als wat het maatschappelijk leven  
betreft.

Friedell, een echt moderne geest, zegt: de Griek-  
sche democratie was een zóó groote onderdrukking,  
dat de mensch van onzen tijd het er niet zou hebben  
uitgehouden. Zoo verschrikkelijk was het leven daar.

Dit is echter deels teveel gezegd, want hij voegt er  
bij, dat men er iets van zou ondervinden, als men leven  
moest onder de Russische jacobijnen van thans. Na  
dit zeggen heeft een groot deel van Europa de demo-  
cratie van Hitler leeren kennen. Nu kunnen ook wij  
het ons indenken, hoe ook die schoone tijd van Pericles  
is geweest.

Een leven in weelde en grootsche openbaring van  
kunst en wetenschap. Ja — bij een kleine bovenlaag,  
Van die bovenlaag, van welke ook Handelingen 17:21  
ons verhaalt, en dat was dan nog het minst slechte  
deel, dat zijn tijd besteedde in niets anders dan om  
wat nieuws te hooren.

Weten wij niet, hoe ook de nationalistische leiders  
pronkten met hun grootsche werken, hoe het de trots  
van Mussolini was, dat de treinen in Italië alle precies  
op tijd aankwamen, hoe Moskou roemt op zijn onder-  
grondse baan, en hoe in elk van deze regimes het  
volk gedwongen wordt tot grootsche manifestaties van  
eenheid en zelfs van vreugd?

Dit alles gaat vergezeld van een verdrukking die  
een mensch dol zou maken.

Dan speelt de Uebermensch zijn brutale rol, terwijl  
hij zijn volk het slot op den mond legt en elke tegen-  
spraak met den dood of erger straft.

Er is, zegt Friedell, nimmer een Grieksche humani-  
teit geweest — en dit nadat hij de zedelijke verdorven-  
heid van het heidensche leven heeft geteekend — en  
hij acht 't een pikante ironie der cultuurgeschiedenis  
dat de eerste modernen, die op de antieken teruggre-  
pen, zich humanisten noemden, en dat men tegen-  
woordig nog de studiën, die zich met de oudheid  
bezig houden teekent als humaniora — het mensche-  
lijke.

In waarheid heerschten er in Griekenland zeden van  
zoo duivelschen aard, dat dit zelfs de afschuw van de  
barbaren wekte.

Wat het staatsleven betreft stemt hij in zijn oordeel  
overeen met wat Fustel de Coulanges vertelt van den  
toestand in de antieke staatsstad — de „polis" —  
kern van het Grieksche leven —, waarin de mensch  
algeheel onder den „staat", zijn eigen afgod, was ge-  
raakt, precies zoo, als nu ons voorland is, als socialis-  
me en communisme de consequenties kunnen trekken  
van hun theorieën.

En nu zal ik maar zwijgen van de wijze, waarop  
Plato zelfs de opvoeding der jeugd wilde inrichten.

Nietzsche nu wees den raad van Delphi, de maat in  
de goddeloosheid, af, en greep terug naar den tijd  
vóór Socrates en Plato, die het Grieksche leven maar  
hadden bedorven, naar hij meende.

Plato noemt hij ergens „ein grosser Cagliostro".  
Men weet, een handigen bedrieger uit de dagen der  
Fransche revolutie. Socrates heet een ergerlijke deug-  
denprediker. Hij was trouwens ook leelijk, en zou daar-  
om wel geen Griek zijn geweest. De sophisten, dat  
waren echte Grieken, terwijl Socrates en Plato door  
hem geteekend werden als „Juden, oder ich weiss nicht  
was". Zou men die Sophisten ook al tot „Ehrenmän-  
nern und Moralstandarten erheben?" Hun eere was,  
dat zij geen zwendel dreven met groote woorden.

Wij moeten, dus Nietzsche, tot de ondeugden der  
Grieken terug en die niet sublimeren. Daar, bij den  
dienst van Dionysos of Bacchus, den god van den wijn  
en van de vreeselijke orgieën (die bij herleving, onder  
de Romeinen, de overheden zoo verschrikten), en naar  
de wreedheden en mysteriëndiensten; daar vindt gij  
het groote en heerlijke voorbeeld, dat Europa redden  
kan. Daar leefde de mensch het best in dronkenschap  
naar zijn dierlijke instincten, gaf hij zich over aan de  
natuur, zooals de Aziaten dat konden in den dienst  
van Baäl en Astarte.

En dan verheerlijkte hij den grooten Heraclites van  
Ephese, den wijsgeer naar zijn hart, met zijn verach-  
ting voor de massa, en den lof voor den grooten mensch,  
die leeft naar zijn zin en voor niets terugdeinst, om  
te grijpen wat zijn macht kan dienen. God is dood. De  
Uebermensch leve. Het blonde beest.

Dit was dan voor Nietzsche het kwaad, dat Plato  
en Socrates, maar veel erger nog de Christus der  
Schriften, brachten over die in wilden roes, naar hun  
dierlijke instincten levende Grieken, dat wijsheid en  
klarheid van denken en logica en matigheid als me-  
dicijn werden gepredikt tegen die echte natuurlijkheden  
vop den ouden Griek, zijn wildheid en anarchie der  
instincten, zijn macht en dat uitleven van zijn natu-  
urlijke begeerten en driften. Noemt men dat decadentie?  
riep Nietzsche uit. Men spreekt van geluk, als het  
doel van het leven, van het heil der ziel enz. Maar ik  
noem het moralisme het gevaar. De Griek was niet  
gelukkig. Hij kende het lijden, maar hij onderging dit  
niet als die laffe christenen. Hij aanvaardde het; hij  
durfde het aan; hij was er trotsch op, want zóó werd  
hij eerst recht mensch. Zie Heraclites het niet: zijn  
bestaan, dat is het kwaad?

Thans vernemen wij hetzelfde bij de moderne wijs-  
geeren als Heidegger en Sartre.

## Wijzigingen Handboek 1950

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt  
de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks  
naar de administratie in Goes te zenden.)

Blz. 8 SAPPEMEER. Adres diaconie: J. Kruijer, Noord-  
broeksterstr. 33. Tel. K 5980—2553.

Blz. 29 HLIJEN. Adres kerkeraad: A. Alkema, Laag-  
halen, post Hooghalen.

Blz. 38 BERGENTHEIM. Adres kerkeraad: K. Gunnink,  
C 152.

Blz. 90 ZAAMSLAG. Adres kerkeraad: A. van Overbeke,  
Axelschestraat A 134 D.

Blz. 121 WAARHEID EN RECHT en WEDERKEER,  
prekenseries, opgegeven.

Hiervoor in de plaats:

„Waarheid en Recht" (waarin opgenomen: „We-  
derkeer"), wekelijksche prekenserie, onder re-  
dactie van Ds D. van Dijk, Ds B. Jongeling, Ds  
H. Meulink en Ds D. K. Wielenga.  
Uitgeefster (tevens Redactie- en Administratie-  
adres): Hendrik de Cockstichting, Stadhouders-  
laan 25a, Groningen.